

zrasla na nasprotnem bregu Krke, sodila pa je pod gospostvo Ruperčvrh.

V poglavju o številu in strukturi prebivalstva okoli leta 1800 je avtorica poizkusila določiti število prebivalcev Novega mesta, starostno sestavo ter analizirati stanovsko in poklicno pripadnost meščanov. Poleg njih so v mestih tedaj živele tudi domače živali. Leta 1800 so v Novem mestu posebej popisali vprežno živino. Menjave lastnikov hiš v mestu je skušala razbrati iz vpisov v stari zemljiški knjigi, ki kot priloge hrani tudi kupne, izročilne in ženitne pogodbe.

Pomembno mesto pri nastanku in funkcioniranju mesta je vedno imel sloj obrtnikov, ki so bili poleg trgovcev nosilci gospodarske dejavnosti v mestih, zato jim je Meta Matijević namenila posebno poglavje. Mednje so nekdanj prištevali tudi zdravnike, zato jih je avtorica z babicami uvrstila v knjigo tik za njimi. Sledi poglavje o trgovcih v Novem mestu, v drugi polovici 19. stoletja pa se je trgovina morala preusmeriti na izključno lokalni trg, Novo mesto pa si je po "gospodarski krizi", ki ga je zajela že v drugi polovici 16. stoletja, opomoglo šele v zadnjih letih 19. stoletja.

Drugi del knjige je namenjen opisom posameznih hiš v Novem mestu in ima tudi naslov kot katalog hiš. Začenja se s številko 1, ki jo je nekdanj nosil mestni rotovž, potem pa si sledijo nanizane hiše po številkah najprej Na placu in nato po drugih ulicah. Vsaka hiša tako na določen način dobi svojo osebno izkaznico, saj so v stranskem stolpcu navedeni podatki o hiši, kot so parcelna in urbarialna številka, vsa ulična preimenovanja in preštevilčenja, vsa hišna imena, pa tudi podatek o strešni kritini, ki je bil za čas, ko so požari v mestih predstavljali stalno in največjo nevarnost, ključnega pomena tako za življenje kot za gospodarski obstoj mesta in posameznika v njem. V opisu zgodovine hiš avtorica navaja še veliko več, saj je hiša le obod iz štirih sten z odprtinami za okna in vrata, živa pa postane šele, ko vanjo postavimo ljudi z njihovimi usodami in medsebojnimi povezavami. Meta Matijević je tako vsaki hiši dodala še njeno drugo zgodbo in v krajših ali nekoliko daljših prevedenih citatih, posebej izstopajočih zaradi nekoliko manjše pisave, zgodovino hiše začinila z nekaterimi usodnimi trenutki iz življenja posameznikov, ki so v njej živeli.

Knjiga obsega 364 strani velikega formata, vezana je v trde platnice, kot se za tako knjigo vsekakor spodobi, saj v očeh nekaterih uporabnikov s tem pridobi na pomembnosti in potrebnosti, bogato opremljena s slikovnim gradivom in zelo lično oblikovana pa bi lahko služila tudi za mestno reprezentančno darilo, četudi je je škoda samo za povečevanje metraže knjig v domačih knjižnicah. Knjigo dopolnjujeta obsežno imensko kazalo in kazalo krajevnih imen, za prostorsko ponazoritev in lažjo orientacijo pa je v zavihku na koncu knjige prilepljena še karta Novega mesta iz gradiva franciscejskega katastra z vpisanimi

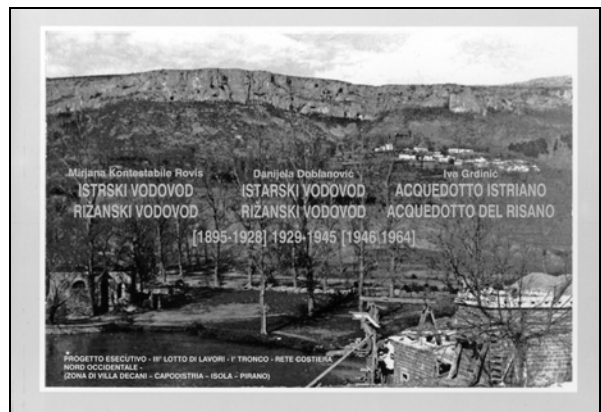
številkami hiš iz leta 1770. Da bi lažje preverjali podatke, manjka le spisek virov in literature, ki jo take objave po navadi imajo, vendar to ne zmanjšuje njene vrednosti. Besedilo v knjigi je napisano v prijetno berljivem in tekočem, včasih malo šaljivem jeziku, ki ga večkrat dopolnijo slikoviti poudarki. Ponekod jih je treba brati tudi "med vrsticami". Vsekakor knjiga Mete Matijević predstavlja delo, ki ga pri svoji obravnavi zgodovine Novega mesta ne bo mogel spregledati noben resen raziskovalec, upam pa, da predstavlja spodbudo ne le avtorici sami, ampak tudi drugim, da bi podobne knjige dobila tudi druga slovenska mesta.

Alenka Kačičnik Gabrič

**Mirjana Kontestabile Rovis, Danijela Doblano-
vič, Iva Grdinič**, Istrski vodovod – Rižanski vodovod /Istarski vodovod – Rižanski vodovod/ Acquedotto istriano – Acquedotto del Risano: [1895–1928] 1929–1945 [1946–1964]. Koper – Capodistria: Pokrajinski arhiv, 2008, 175 strani

V sodelovanju arhivistke Pokrajinskega arhiva Koper Mirjane Kontestabile Rovis in Danijele Doblano-
vič ter Ive Grdinič, arhivistk Državnega arhiva Pazin, je izšel trijezični inventar arhivskega gradiva "Istrski vodovod – Rižanski vodovod /Istarski vodovod – Rižanski vodovod/ Acquedotto istriano – Acquedotto del Risano" na 175 straneh. Inventar, razdeljen na dva dela, je uredila Mirjana Kontestabile Rovis.

Zaradi pomena, ki ga je imela izgradnja vodovodnega omrežja v Istri (od prvih projektov konec 19. pa do končne izgradnje med vojnoma in takoj po 2. svetovni vojni ter zlasti zaradi evidentiranja in kompletiranja gradiva o istrskem vodovodu) je Državni arhiv Pazin dal pobudo za popis celotnega gradiva, ki je sicer v veliki meri še vedno na terenu. Ker je bila v času avstro-ogrske in kasnejše italijanske oblasti enotna Istra po letu 1954, dokončno pa po razglasitvi samostojnosti Slovenije in Hrvaške razdeljena na dve dr-

žavi, je tudi arhivsko gradivo, povezano s to tematiko, ostalo fizično ločeno. Manjši del gradiva hrani Rižanski vodovod Koper, večji del pa je v Buzetu in Pazinu. Pričujoči inventar, ki je zaobjel celotno znano gradivo o rižanskem vodovodu (ki je del omenjenega istrskega vodovoda) ne glede na njegovo lokacijo, bo v veliko pomoč tako raziskovalcem kot imetnikom gradiva, saj so vse informacije o njem zbrane na enem mestu.

Prvi del publikacije predstavlja popis gradiva *Konzorcija za agrarno ureditev Istre – Istrski vodovod* avtoric Danijele Dobljanović in Ive Grdinić, ki ga hranijo delno na sedežu podjetja Istarski vodovod d.o.o. v Buzetu, gradivo fonda s signaturo HA DAPA 896, Istarski vodovod pa v Državnem arhivu Pazin. Gradivo je bilo popisano v skladu s standardoma ISAD(G) in ISAAR(CPF). Historiatu ustvarjalca gradiva s časovno preglednico ustanovitev in potrditev ustanovitev posameznih konzorcijev sledijo historiat arhivskega fonda, vsebina ter podatki o ureditvi fonda. Fond vsebuje gradivo o izsuševanju aluvialnih ravnin in gradivo o izgradnji vodovodnega sistema v Istri. Čeprav se je ob urejanju pokazalo, da so sicer gradivo ob nastanku sistematično odlagali po kategorijah, pa zaradi premeščanja gradiva ob več selitvah ni bilo več moč odkriti prvotne ureditve fonda. Kljub številnim spremembam imena ustvarjalca in sedeža njegovega delovanja gradiva tudi ni bilo smiselno deliti na posamezne fonde, temveč je zbirni fond razdeljen na tri osnovne serije, in sicer: *izsuševanje (bonifikacija)*, *vodovodni sistemi* in *uprava*, te pa na podserije. Za lažjo orientacijo po gradivu bo za raziskovalce izredno uporabna tudi pregledna struktura fonda, ki predstavlja nekakšen uvod v sam popis gradiva po omenjenih serijah. Navedeni so tudi pogoji dostopnosti, objave in reprodukcije, opozoriti pa je treba še na podatke o jeziku in pisavi, pripomočke za uporabo in bibliografijo. Serija fonda z imenom *Bonifikacija* obsega gradivo o nekdanjih koprskih solinah in regulacijah Rižane in Badaševice, serija *Vodovodni sistemi* obsega priprave na gradnjo in samo izgradnjo vodovodnega sistema (območja okrog Mirne, Raše, Rižane, južno od Pazina, na otoku Cresu in Lošinj), gradivo o priključitvi vodovoda za potrebe vojske na obstoječi vodovod, o napeljavi vode privatnim naročnikom, tehnično dokumentacijo in dokumentacijo o izvajalcih del. V seriji *Uprava* je gradivo o vzdrževanju vodovodnega sistema in distribuciji vode, kadrovska in finančna dokumentacija ter korespondenca. Mirjana Kontestabile Rovis je popisala gradivo *Rižanskega vodovoda*, t. i. III. odseka *Konzorcija za agrarno ureditev Istre – Istrski vodovod* in *Arhiv bivše vodarne Rižana*. Večino ohranjenega gradiva predstavljajo načrti gradnje rižanskega vodovoda, manj pa dokumenti o razlastitvi terena, odškodninah, služnostnih pravicah in odkupih. Avtorica je upoštevala ustaljeno prakso: podaja izčrpen historiat ustvarjalca in arhivskega fonda, opis vsebine, načrt urejanja fonda, podatke o jeziku in

pisavi, navedeni so pripomočki za uporabo in bibliografija. Gradivo, ki je še vedno v uporabi (v popisu navedene številke fasciklov so bile evidentirane 31. 12. 2007), je del tehničnega arhiva Rižanskega vodovoda Koper, ki gradivo tudi hrani.

Fotografiji na naslovnici in 4 črno-bele fotografije dajejo inventarju dodatno dokumentarno vrednost.

Zdenka Bonin

Slovenski turistični filmi na DVD

Slovenski filmski arhiv pri Arhivu Republike Slovenije (krajše SFA) v letu 2008 praznuje štiridesetletnico svojega delovanja. V tem času je zbral več kot devetdeset odstotkov slovenske filmske dediščine, od filmov Karola Grossmanna dalje, kar Slovence uvršča med narode, ki jim je uspelo doseči sorazmerno visoko stopnjo ohranjenosti filmskega arhivskega gradiva. Da je temu tako, gre pripisati dejstvu, da je bil SFA ustanovljen sorazmerno kmalu, v takratni Jugoslaviji kot prvi za Jugoslovansko kinoteko iz Beograda, ki bo drugo leto praznovala šestdesetletnico. Zato lahko zapišemo, da za vsakim uspehom stojijo ljudje, v primeru SFA predani filmski arhivisti, od prvega vodje Ivana Nemaniča dalje.

Med več kot šest tisoč filmi različnih vsebin, ki jih je SFA pridobil v štiridesetih letih, je tudi izvrstna zbirka turističnih filmov. Glede na to, da je bil ta sklop v SFA strokovno sorazmerno dobro raziskan, se je SFA odločil, da vodstvu Arhiva Republike Slovenije predlaga, da ob svoji štiridesetletnici izda značilne turistične filme na DVD-jih. S tem bi se pri-

